

MOCHTEN ALLE MENSEN

Deze voorpublicatie bevat verhalen uit
Mochten alle mensen, te verschijnen in 2023.

Mochten alle mensen

Copyright © 2022 Robert Vacher

Foto auteur Luca Cantrijn

Omslagontwerp en binnenwerk Aldus Boek Compagnie

ISBN 978 90 825011 5 5

NUR 303

www.aldusboekcompagnie.nl

Robert Vacher
Mochten alle mensen

Aldus Boek Compagnie

2022

Mochten alle mensen

1

DE DAG BEGON SCHITTEREND, de zon scheen, geen wolkje aan de lucht, ideaal om een oud plan ten uitvoer te brengen en Edmond Lievaert de laatste eer te bewijzen en als het kon zijn schilderijen terug te zien en zijn atelier, als het nog bestond. Rond het middaguur nam ik in Antwerpen de trein naar Gent. Ik stapte uit en liep door de voetgangerstunnel en de stationshal naar buiten met de echo in mijn hoofd van wat de machinist vlak voor Gent in de trein had omgeroepen: 'Dames en heren, we komen aan te Gent Sint-Pieters. Er is aansluiting naar Kortrijk, Brussel en Aalst.' Er viel inmiddels een miezerige motregen. Van de mooie dag was niets over. Tussen de vluchtheuvels op het stationsplein vond ik de halte voor Latem. Het duurde ruim een kwartier voor er een bus langs de trottoirrand schoof. Tegelijk met een paar vrouwen stapte ik in en ging aan de rechterkant bij het raam zitten. Een minuut of vijf later reed de bus weg maar stopte na een paar meter voor een meisje of jonge vrouw die op het laatste moment mee wilde. Ze ging twee stoelen van me vandaan zitten met haar tas op haar knieën. Direct was ik gefascineerd door het donkerbruine haar, dik als touw dat op de schouders van haar mosgroene jackje met capuchon viel. Hoewel ik nauwelijks een glimp van haar gezicht had opgevangen, leek ze heel aantrekkelijk. Af en toe veegde ik de condens van de ruit en dacht aan Edmond en

mijn kleine bedevaart naar het land aan de oevers van de rivier de Leie, waar de Vlaamse kunstenaars hadden geleefd die ik al vanaf mijn veertiende bewonder. In de loop van de tijd heb ik hun schilderijen en beelden gezien, veel overgeleverde foto's en de huizen waar ze woonden. In de tijd dat ik Edmond leerde kennen was ik op zoek naar een geschikte plek om mijn tent neer te zetten. Ik was driftig in de weer om zo veel mogelijk te weten te komen over de beeldende kunstenaars van Latem en dichters als Karel van de Woestijne en Richard Minne. Ik heb alles gelezen wat ik kon vinden over Constant Permeke, Valerius de Saedeleer, Gustaaf de Smet, Frits van den Berghe, Gustaaf van de Woestijne en Albijn van den Abeele, schilders die zonder nadrukkelijke uitstalling van virtuositeit pure schoonheid op hun doeken brachten en tegelijkertijd gemakkelijk en op voet van gelijkheid met de dorpsmensen en de boeren omgingen en die het ongecompliceerde buitenleven als een stimulans om te scheppen ervoeren. Hoewel het dorp Latem en omgeving geen monumenten of een roemrijk verleden hebben, is het een gezegende plek waar een explosie van creatieve krachten plaatsvond, die tientallen jaren, van eind negentiende tot over de helft van de twintigste eeuw aanhield. Latem is vergelijkbaar met kunstenaarskolonies als Worpswede, Bergen, Barbizon en PontAven. Eenlingen ontmoeten elkaar, raken bevriend en scheppen een atmosfeer waarin ze kunnen ademen en werken. Ik had de schilders, beeldhouwers en dichters graag persoonlijk leren kennen maar het was te laat. Ze leefden al niet meer in de tijd dat ik Edmond Lievaert ontmoette. Ik kon alleen nog de scherven en fragmenten oprapen van alles wat voorbij was. Heengegaan en uitgewist lagen de oudere doden naast de dorpskerk, de jongere op de gemeentelijke begraafplaats.

Aan de rand van Latem stapte ik uit de bus. Ik had verwacht dat ik de enige was maar ook het meisje dat in Gent te laat was ingestapt, stapte uit en liep doelbewust de eerste de beste straat bij de bushalte in. Ik keek haar na tot ze met de zwarte sporttas op haar heup om een hoek verdween. Het liefst was ik haar achternagegaan om te weten waar ze naartoe ging. Als ik me haastte kon ik nog een eind meelopen. Ze hoefde niets te vrezen. Ik had geen andere bedoeling dan met haar te praten over de dingen die haar bezighielden. Zei ze liever niks dan was het ook goed. Als ik maar met haar mee naar haar huis mocht. Natuurlijk mocht dat. Ze zou me uitnodigen, een stoel aanbieden, haar jasje nonchalant van zich afgooien, ontspannen achter haar piano gaan zitten en urenlang haar lange lenige vingers over de toetsen laten dansen. Ze zou volledig in de muziek opgaan en mij vergeten terwijl de regen langs de ruiten droop. Een opwindend vooruitzicht, de gedachte dat ze me in haar trance volledig vergat, een voorrecht om door haar vergeten te worden. De raadselachtigheid van het moment had me in vervoering gebracht. Ik liet de gedachte aan het meisje los en liep het dorp in. Voor een café lag een dobermannpincher die zijn oren spitste toen ik passeerde. Een jongen speelde op een flipperkast. In een vlak gedeelte van een schuin aflopende straat reed een jongetje op een driewieler. Onder aan de straat stond ik aan de rivier de Leie waarover de Latemse kunstenaars zich in lyrische bevoegenheid hadden uitgelaten, nu met villa's op de oevers en bungalows, potsierlijk weggedoken in gekortwiekten groen, niet meer zoals de Latemse schilders de rivier hadden geschilderd. Eén van de mooiste doeken is *Permekes Leielandschap Sint Martens Latem*, de luie rivier met be-

sneeuwde oevers, blauwgroene lucht, kale winterbomen in het groenblauwe water weerspiegeld, in een tijd dat de rivier nog werd gezien als een geschenk, rustgevend en heilzaam voor de geest, vóór de Grote Vertrutting en Verloedering intrad en langs de oevers auto's begonnen te razen en de afbraak en de stank en het lawaai kwamen en de stiekeme en achterdochtige rijken met hun honden die de oevers ontoegankelijk maakten. De stroom was rechtgetrokken, wilde planten weggemaaid of kapotgespoten, zo veel mogelijk was er kaalgeslagen, in beton gestort, geasfalteerd, gelijkgeschakeld, in slagorde geplaatst, opgeruimd, gesaneerd, netjes gemaakt, ordelijk en fatsoenlijk. De bekrompenheden van de nieuwe mens, de spitsburgers van de late twintigste eeuw, waren in alle uithoeken van de Lage Landen voelbaar. Rond 1900 en later liepen kippen, ganzen, schapen en geiten vrij rond op de oevers en vonden er hun voedsel en er hing volop fruit aan de bomen en in de schone Leie zwom een overvloed aan gemakkelijk te verschalken vis. Maar de kunstenaars leefden niet meer en hun geest waaide niet meer over de akkers en velden en over het water.

Ik keerde me van de rivier af en liep terug de hellende straat in en het dorp door, somber over wat verloren was gegaan, met mijn gedachten weer bij Lievaert, in leven een onopvallende verschijning, een mysticus in gewone mensenkleren, weinig hoofdhaar, lange springerige wenkbrauwen en een ernstig gezicht. Ik kon me gemakkelijk zijn gezicht voor de geest halen. Ik had een paar foto's van hem.

Aan de buitenkant van het dorp stak ik de verkeersweg over en vond na enig zoeken op de gemeentelijke begraafplaats de plek waar hij lag, onder een in tweeën gebroken grafsteen met daarop de uitgebeitelde tekst: MOCHTEN ALLE MENSEN IN LIEFDE ZIJN IN DE EEUWIGHEID, een typisch lievaertiaan-

se verzuchting, opgeweld uit de vroomheid en oprechtheid van zijn ziel die de ziel was van een man die overal de werking van de liefde zag, in natuurkundige en chemische krachten evengoed als in de aantrekking tussen mensen. Edmond voelde zich verbonden met dieren, planten, stenen, lucht, aarde, vuur en water. Aan het nietigste wezen kende hij een sterke eigen persoonlijkheid toe. Staand bij zijn graf dacht ik lang aan hem totdat mijn ogen als vanzelf weg dwaalden naar de tekst op het graf naast hem, waar tot mijn verrassing de dichter Richard Minne begraven lag. Onmiddellijk herkende ik op Minnes steen de laatste regels van een door hem geschreven gedicht dat ik al jaren uit mijn hoofd kende, *Ode aan de Eenzame*:

Gelijk een bron
zijt ge in de zon
op de hoogvlakte van Pamir.

Geen herder zelfs
die in het gewelf
van zijne hand uw klaarheid schept.

Van heinde en ver
alleen een ster
schiet toe en geeft zich gewonnen.

Terwijl het gedicht in me naklonk, vroeg ik me af waarom niet ook de eerste en de tweede strofe op de grafzerk stonden. Ik was verbaasd dat twee zo totaal verschillende naturen als broers naast elkaar lagen onder dezelfde zilverberk, *bien étonné de se trouver ensemble*. Ik wandelde over de begraafplaats terug naar de uitgang. Het werd tijd om naar het landhuis te

gaan waar Edmond Lievaert gewoond had en waar nu al jaren zijn zoon leefde met zijn kinderen, en zijn dochter en hun vele gasten. De gastvrijheid van Edmond leefde in zijn nazaten voort.

Ik volgde de asfaltwegen naar en door het bos met in de bermen brandnetels in bloei onder een donkere hemel waaruit nog steeds fijne regen viel. Langs de kant van de weg stond een houten bord met daarop onopvallend en laag bij de grond WORLD COMMUNE. Waar het bos na een minuut of tien lopen ophield, lag de Pieters Heide, met daarop het landhuis één van kleur met de omgeving, en ik dacht aan wat Edmond erover had gezegd of geschreven in een kleine lofzang op voorjaar en zomer: 'Alles is los. De grond is los en wij gaan tot ontsluiting over. De aardappelen liggen spruitend van de groei. De stal is open, de kelder is open. De zomer speelt door het huis. Het huis is als een bloem in het dal.'

Ik liep ernaartoe. Er was geen deurbel, dat wist ik. Aan de achterkant lag de met een gietijzeren hekwerk omgeven vijver en al bij de eerste aanblik zag ik dat alles nog precies zo was als in de tijd dat Edmond nog leefde. Aan de andere kant van de gezandstraalde glazen deur zaten twee vrouwen aan een blank-houten tafel in de zitkamer die door middel van een hal of doorloopkamer met het atelier was verbonden. Een van de twee zag me, stond op en kwam naar buiten: 'Namen onthoud ik niet, gezichten wel.' Het was Corine, dochter van Edmond. Ze herkende me en wist dat ik al op het landgoed was geweest toen haar vader nog leefde. Ik had met mijn tent in het bos gestaan. En haar vader had me op zijn atelier uitgenodigd. Ze had een zachte uitstraling, bescheiden en vastberaden. Ik wist dat ze Sanskriet had gestudeerd en oosterse filosofie en zich had verdiept in de ideeën van haar vader. Ze restaureerde zijn

schilderijen als het nodig was, hield de herinnering aan hem levend en zette zich met haar broer Jori in voor de gasten die korter of langer op het landgoed logeerden, de meesten om het biologisch kweken van gewassen te leren in het besef dat een gezonde landbouw en gezonde voeding tot een betere wereld leiden. Ik zei dat ik me sommige schilderijen van haar vader nog wel voor de geest kon halen maar dat ik ze graag nog een keer wilde zien en dat ik zojuist een kort bezoek had gebracht aan zijn graf. Ze leek niet verbaasd en zei meteen: 'Zijn geest is niet dood, die leeft voort, kijk maar om je heen.' Haar vader was niet in bed gestorven, zei ze, maar buiten in het veld. Toen zijn tijd gekomen was, verzamelde hij wilde bloemen en kruiden en wachtte het onvermijdelijke af. Ze keek me ontspannen aan, alsof ze zeggen wilde, zijn dood is niet triest, en sloot het korte gesprek af met me te verzekeren dat ik zo lang in het atelier van haar vader mocht blijven als ik wilde. Ze liet me binnen en trok zich terug in de zitkamer.

Alles in Edmonds atelier was gebleven zoals het was toen hij nog leefde, aan de wanden hingen zijn doeken en verspreid door het atelier stonden beelden van George Minne, gebeeldhouwde jonge knapen, knielend, het hoofd gebogen, de armen rond hals en schouders, meditatief of in gevecht met zichzelf, hoekig en strak, maar ook taai en buigzaam, van een bekoorlijke sensualiteit. Veel daglicht viel er niet meer door het glazen dak dat in de loop van de jaren bedekt was geraakt met bladeren van bomen rondom het atelier dat nu een klein oud museum leek. Op een paar kranten op de tegelvloer lagen kamillebloemen te drogen. Ik maakte een rondgang en stond bij elk schilderij lang stil, elk doek was een liefdesverklaring aan de natuur, vol bomen, vogels, vissen, vruchten, herders in lendendoeken: sprookjes van ongereptheid, gestoffeerd met wat

Edmond om zich heen zag en zich van reizen herinnerde, ruïnes, bergrivieren en het bos in de winter dat naast zijn huis lag, een open glooiende plek tussen de bomen waar de jachtopziener wacht op zijn helper die met zijn oor in de sneeuw luistert of de fret waarmee gejaagd wordt het wild al uit zijn ondergrondse schuilplaats heeft verdreven. Lievaert was geboren om zich te verwonderen, niet om te vechten, hij trad de wereld niet tegemoet als een krijger maar als een verliefde: 'Is de wereld niet een hof aan de mens gegeven om te werken. Maar tot wat is de regen, tot wat is de warmste zonne op grond waarop niet gezaaid en niet geplant wordt?'

Toen Edmond nog leefde en hij me in zijn atelier nodigde, bekeek ik voor het eerst zijn schilderijen en las ik regels uit de door hemzelf geschreven boekjes die op een tafeltje lagen en die hij me cadeau gaf. De mens deed wat natuurlijk uit hem groeide, verwerkte klei, hout, steen. Hij leefde zoals Edmond het uitdrukte naar de vis, naar de vogel en de vangst, naar het kweken en het telen en naar de vrucht. Wijn was een gewijde drank, *véhicule de la parole*, het voertuig voor het woord. De ascese die hij zich oplegde zag hij als een verfijnd instrument van de intuïtie, *un outil affiné de l'intuition*, hij was een liefhebber van de Romeinen en Grieken, van Bach, Mozart en Michelangelo. Hij was een man die in vervoering leefde, schilderde, componeerde en schreef. Meer en meer werd zijn huis in de loop van de jaren een oord van gastvrijheid. Dichters, geleerden, wijzen, waarheidzoekers, Indiagangers, iedereen was welkom om op elk uur van de dag te midden van de familie en de tien kinderen neer te strijken en langer of korter op het landgoed te blijven. Ik ging op de enige stoel zitten die er stond, bleef lang in het schemerdonker voor me uit staren, stond ten slotte op, ging voor een van de boogramen staan en

keek naar de waterlelies in de vijver aan de andere kant van de ruit. Ik telde er twaalf.

Ik had nu definitief afscheid genomen als van een oude vriend en voelde voor een lange wandeling. Eerst keek ik rond op het landgoed. Onopvallend stonden hier en daar bij groentevelden en fruitbomen kleine stenen huisjes in de vorm van een iglo waarin gasten woonden. Tussen de bomen hing koele lucht die mijn longen prikkelde. Ik vond de plek terug waar jaren geleden mijn tent had gestaan, aan de rand van een klein naaldbos dat deel uitmaakte van het landgoed, maar dat wist ik toen niet, en ik was Edmond tegen het lijf gelopen en hij had me aangesproken en me, toen hij hoorde wat ik zocht en wilde, de beste plek gewezen, in het geheel niet geïrriteerd of zelfs maar verbaasd dat ik me op zijn domein bevond.

Na anderhalf uur lopen was ik terug op de Pieters Heide en nam een maaltijd in het eethuis voor de gasten. De keuken, één met het eethuis, was open. Van elk gerecht nam ik een kleine hoeveelheid op een bord, zilvervliesrijst, spinazie, zuurkool, pompoen. Naar de regel van het huis kauwde ik elke hap lang en zorgvuldig. Hier en daar zaten jongens en jonge vrouwen stil of zacht pratend te eten. Toen ik klaar was bracht ik mijn bord terug naar de keuken, spoelde het af en even later kwam Corine binnen. We passeerden elkaar. Ze had al gegeten, zei ze toen ik haar ernaar vroeg. Ik waagde het direct daarop te vragen of ze misschien een slaapplek voor me had. Het antwoord was nee. Alle ashrams waren bewoond. In de zomer was het drukker dan in andere jaargetijden. Ik zei dat ik een slaapzak bij me had en overal kon liggen maar ze bleef met haar hoofd schudden. Er was wel iets vrij maar dat durfde ze me niet aan te bieden. Het was een kamertje op de zolder boven de keuken.

Nauwelijks een kamertje, een stuk zolder, meer niet. Ik zei dat alles goed was en ze begon de houten trap midden in de keuken te beklimmen en gaf me een teken haar te volgen. Boven aan de trap begon een zolder. Ik wende aan het donker en volgde Corine. Tot we voor een muur stonden met een rechthoekige opening van ongeveer een meter hoog, waar we gebukt doorheen moesten en waarachter het iets lichter was door een raam in de muur. Het was een kleine ruimte, duidelijk een meidenkamertje. Corine bevestigde het. Het meisje dat hier tijdelijk woonde in afwachting van een vrije ashram was een paar dagen weg. Ze excuseerde zich dat er niets beters was en ik stelde haar gerust. Het was goed genoeg en Corine verdween en ik rolde mijn slaapzak uit op een berbertapijt dat er lag en ging er met gekruiste benen op zitten. Er lagen truitjes en bloesjes, er stonden gevlochten mandjes en een wierookbrander. In een houten kistje dat ik opendeede zaten potloden, krijt, mascara, ringetjes en armbanden. De binnenkant van het deksel was een spiegel. Ik bekeek mijn gezicht. Mijn haar zat op mijn hoofd geplakt door de regen. Terwijl ik mijn ogen een beetje opmaakte, dacht ik aan de twee velduilen die ik laag over een weiland had zien vliegen en de buizerd, roerloos in een douglasspar met takken als enorme waaiers. Ik deed een paar oefeningen, nek- en kopstand, voor- en achteroverbuigingen, rustte enkele minuten, stond op en ging weer naar beneden. Er was niemand meer, de laatste eters waren vertrokken. Op een schoolbord aan de wand, waarboven een lamp brandde, stond met krijt geschreven:

*If you are working in
the field and accumulate grief against others who
don't work, stop working.*

Nadenkend over de betekenis van deze woorden liep ik opnieuw door de tuinen, nu in het donker, me voornemend bij het licht boven het schoolbord te gaan lezen in de *Laethemse Brieven over de Lente* van Karel van de Woestijne, die ik bij me had. Het boekje is geschreven begin 1900 in Latem aan de Leie toen Karel en Gustaaf van de Woestijne, broers, de één dichter en begaafd kunstcriticus, de ander schilder, samen een eenvoudig huis bewoonden onder de hoede van een strenge, hen door hun bezorgde moeder opgedrongen dienstmeid, om hen zoals ze zelf ook toegaven, te vrijwaren van een gemakkelijke, tot luiheid verleidende bohème: 'Het zag er bij ons zindelijk uit als bij een oude kwezel. We aten op geregelde uren goedburgerlijke schotels.'

Ik had zo veel wetenswaardigheden over de levens van de Latemse kunstenaars verzameld dat ik af en toe spontaan het leven van mijn figuren binnenviel en als het ware met ze aan tafel zat en gesprekken voerde. Alsof de jaren en de dood niet telden, met het blijvend verlangen naar een tijd dat het stinkend verkeer nog niet langs de akkers, weilanden en velden en door de bossen raasde, dwars door alles heen. Alle onschuld en ongereptheid was voorgoed voorbij, verloren, we woonden in en wandelden door het verlorene.

Terug in de keuken met de bedoeling in de Latemse brieven te gaan lezen, hoorde ik een dwarsfluit spelen, korte tijd later begeleid door violen. De muziek kwam van boven. Aangetrokken door de muziek liep ik de trap op en ging naar het zolderkamertje. Vanuit het donker zag ik door de opening in de muur een kaars branden. Een meisje zat met gekruiste benen op mijn uitgerolde slaapzak. Voor haar op de grond stond een draagbare radiocassetterecorder. Toen ik naast haar ging zitten deed ze haar ogen open, niet in het minst verbaasd dat ik binnen-

kwam. Ik vroeg haar of ze hiér woonde, in het Engels, op Nederlands reageerde ze niet. Nee, ze zat hier alleen maar af en toe om naar muziek te luisteren of met een vriendin te praten, die nu een paar dagen naar Amsterdam was. Zelf kwam ze uit Florence waar ze al zeven jaar lang niet was geweest. Ze heette Vittoria, had lang zwart haar en loensde een beetje, heel aantrekkelijk. Op haar zeventiende was ze van huis gegaan, binnenkort werd ze vijfentwintig. Ze leefde nu twee maanden in de commune en werkte elke dag op het land. Voor ze naar Latem kwam reisde ze met een Franse vriend een jaar in India. Net als iedereen in de commune leefde ze vegetarisch. Ze haatte de stank van dood vlees waar het lijkvocht afdroop en had zich bij een bezoek aan Antwerpen mateloos geërgerd aan een dwars doorgesneden gebraden wild zwijn in de etalage van een slager. Op de radio kondigde een BBC-omroepster pianomuziek aan van de jonge Brahms, variaties op een thema van Schumann. Vittoria draaide de volumeknop bijna dicht. Ik schoof in haar richting tot vlak bij haar. Vittoria's benen leken in de vloer verankerd, haar bovenlijf wiegde licht heen en weer en ik begon erover te denken recht vóór haar te gaan zitten om haar aan te kunnen kijken. Ik legde mijn hand op de knie waar ik het dichtst bij zat. Ze liet het toe en legde haar eigen hand erop om me te laten weten dat het goed was wat ik deed maar tegelijk zat haar iets dwars want ze zuchtte hoorbaar en zichtbaar diep, waarbij haar borsten boos rechtop kwamen terwijl ze zei zich niet te herinneren wanneer ze voor het laatst zichzelf was geweest. Ze verloor zich in andere mensen en had daar alleen geen last van als ze op het land werkte. De meesten kwamen hier om te leren groentes en granen te verbouwen, zij ook maar ze zag haar verblijf in de commune als een therapie. Ik vroeg van wie de tekst was op het schoolbord in de keuken. Die

was van Jori. Ik wist dat Jori een zoon was van Edmond, en een broer van Corine. Jori was de spil van de commune, zei Vittoria, maar geen leider. Macht was hem vreemd. Toen ze nog maar pas deel uitmaakte van de leefgemeenschap had ze Jori dingen horen zeggen die haar leven hadden veranderd. De uitspraak bijvoorbeeld dat de aarde een levend organisme was, in staat nieuw leven voort te brengen, had haar verzoend met de gedachte dat ze om beter en bewuster te leven en zichzelf terug te vinden, met haar handen in de aarde moest wroeten en moest zaaien, planten en oogsten. Het was de belangrijkste ontdekking van haar leven tot nog toe geweest.

Ik wilde omhoogkomen om tegenover Vittoria te gaan zitten toen het licht van een zaklamp naar binnen scheen. Er kwam een hand achteraan en de figuur van een meisje dat mij negeerde en voor Vittoria op haar knieën viel en zich in haar armen stortte, een jonge meid, mooi slank, met lange bovenbenen, lang goudblond haar en donkere wenkbrauwen, die een nerveus verhaal begon af te steken in het Frans. Ik trok me terug op de rand van het tapijt, achter de meiden die ineens in elkaar, niet in mij verdiept waren. Ik hoorde Vittoria Janine tegen het nieuwe meisje zeggen. Janine was uit Amsterdam naar het zuiden gelift en onderweg in een auto lastiggevalen. De liftgever was naar een verlaten parkeerplaats gereden. Hij zette de auto stil en begon aan haar te trekken en te plukken. Ze moest zich losvechten en kon het portier aan haar kant open krijgen en met een gescheurd bloesje en een ontwrichte duim ontsnappen.

Tot zover volgde ik het, daarna verloor ik mijn aandacht en keek van opzij naar de gebaren en de terloopse aanrakingen van Janine waar ik mijn ogen niet van af kon houden. Later sloot ik toch mijn ogen er, luisterde naar haar stem en raakte

tien of twintig seconden, misschien een paar minuten, in een soort halfslaap waarin de meiden mij en elkaar uitkleedden alsof het al lang geleden was afgesproken en het nu eindelijk zover was dat we elkaar in alle vrijheid en zonder scrupules mochten beminnen. Dit was het moment waar we alle drie naar hadden uitgekeken. Janine had wel iets vervelends meegemaakt en Vittoria had moeite met haar karakter, maar dat waren trivialiteiten vergeleken bij de verrukkingen die ons wachtten.

Toen ik mijn ogen opendeed schrok ik. De meisjes waren nog altijd druk in gesprek, duidelijk aan elkaar gewaagd en ze hadden hun kleren gewoon aan en niet het geringste vermoeden van mijn hitsige verlangens. Wat mij aangenaam verraste en tegelijk schokte was de aanwezigheid van een derde meisje dat ongemerkt was binnengeslopen. De doordringende blik waarmee ze me ernstig en dwingend opnam terwijl ik omhoogkwam, beantwoordde ik met een even ernstig gezicht en op mijn knieën keek ik haar aan, deed een poging een glimlach te voorschijn te toveren maar ze reageerde alleen met ernst. Zij was direct het middelpunt en de twee pratende meiden stonden op, Vittoria draaide de radio uit en de twee verdwenen schielijk. Ze leunde achterover in de kussens, gekleed in een zalmkleurige jurk. Op haar borsten zat een grote strik in dezelfde kleur. Een mysterieuze verschijning, uit de lucht gevallen, een geschenk. Maar van wie? Waar kwam ze vandaan? Wat ging er in haar om? Wie dacht ze dat ik was? Op mijn knieën kroop ik tot vlak bij haar en vroeg hoe ze heette. Maddi.

‘Met i of i-grec?’

‘Een gewone i, geen i-grec. En jij?’

‘Ik heet Roger.’

Geen zichtbare emoties. ‘Woon je hier?’

Geen antwoord. Na lange stilte: 'Laten we naar buiten gaan.'

Ze had een zachte stem. Ik stak mijn hand uit en ze greep hem vast en liet zich omhoog helpen. In het donker, na het uitblazen van de kaars, hield ze mijn hand nog steeds vast, net alsof ze de prooi die ze gevangen had niet meer wilde loslaten. Ze wist de weg. Maddi was dun gekleed en op blote voeten maar ze had geen last van de kou, ook niet toen we langs de velden en door de tuinen wandelden in de lichte maar niet-aflatende regen.

'Waar woon je?'

'Ik woon hier.'

'Toch niet buiten?'

'Hier,' zei ze, en ze wees naar een hellend stukje aarde onder fruitbomen.

Een mooie Antwerpse tongval had ze, heel charmant. We bleven staan. Ze hield vol dat ze hier woonde en greep me vast en drukte zich tegen me aan. Ik voelde haar rijpe vlees door de dunne stof heen. Ze liet zich door haar knieën zakken en deed of ze me in haar val meesleurde. Ze wilde vrijen, en ze wilde buiten vrijen, de regen maakte helemaal niks uit. Met twee handen ging ze onder mijn oksels door. Ze greep mijn schouders vast en trok me omlaag. In het natte gras spreidde ze haar armen.

'Kunnen we niet weer naar binnen gaan?'

Ze legde haar hand op mijn mond: 'We blijven hier, hier woon ik.' Vochtig en glibberig als naaktslakken zogen we ons vast aan elkaar. Het katoen van haar jurk kleefde aan haar borsten, rijpe perziken waar ik voorzichtig mijn tanden in zette. Maddi kronkelde. Ik kwam omhoog, klemde haar heupen tussen mijn dijen, trok de strik los en scheurde de banden van de jurk af, ha dat was wat ze wilde, geen flauwiteiten over de re-

gen, haar blote huid glom in het grauwe licht van de nacht. Met een van de twee banden blinddoekte ik haar. Ze trok de band onmiddellijk weer voor haar ogen weg en haar open mond hapte als de bek van een vis op het droge.

Ik mócht haar niet beminnen, ik móest het, en terwijl we ons steeds roekelozer en doortastender aan elkaar te buiten gingen, hield ik het voor mogelijk dat Maddi een geschenk was van Edmond dat hij me aanreikte van de andere kant van het graf. Ik had bij zijn stoffelijke resten gestaan en uit erkentelijkheid deed hij iets terug. Alle mensen in liefde in de eeuwigheid. Doorweekt stonden we op en Maddi leidde me door het donker naar een deel van het landhuis dat ik niet kende en we gingen een trap op en stonden voor een deur die niet op slot was. Aan een waslijn onder een golfplaten dak hing wasgoed te drogen. Binnen was het warm door een houtvuur in een kleine open haard waaromheen in een halve cirkel gebloemde kussens lagen. Ze deed de deur op de knip, stak een paar kaarsen aan, brandde een stokje wierook, legde een stammetje hout op het vuur en nodigde me uit naast haar op de kussens te gaan liggen. Op haar knieën begon ze de natte veters van mijn gym schoenen los te knopen. Ik was een vorst die thuiskwam van een lange reis, Maddi de slavin, door Edmond gestuurd, de mooiste uit zijn harem, die me opwachtte en me van mijn schoeisel bevrijdde en mijn hemd uittrok. Ontroerd, verrukt door haar doelbewuste bewegingen, keek ik naar wat ze deed met haar lange vingers, haar pianohanden: 'Speel je piano?' Nee. 'Woon je en werk je in de commune?' Geen antwoord. Ik vroeg of ze Jori Lievaert goed kende en ze knikte. Toen ik vroeg of ze ooit van zijn vader Edmond Lievaert had gehoord, schudde ze haar hoofd. Nee, en ze wist ook niets van diens achtergronden. Ik had hem persoonlijk gekend, zei ik en ze drong aan

dat ik over hem vertelde. 'Een heel bijzondere man,' zei ik, 'zijn invloed is hier goed voelbaar.'

Lang geleden had Edmond Lievaert een groot stuk grond gekocht in Latem dat toen nog niet het rijke villadorp was dat het nu is. Het was het platteland waar kleine boertjes leefden. Naast elkaar genietend van de warme gloed van het vuur vertelde ik, met grote sprongen door het leven van Edmond gaand, over Latem toen en nu. Toen woonden er kunstenaars die indrukwekkende doeken hadden geschilderd en ik gaf Maddi het advies naar al die schilders op zoek te gaan, zoals ik had gedaan, naar Permeke, Van de Woestijne, Van den Abeele, Gustaaf de Smet, Emile Claus, de broers De Cock, Frits van den Berghe, en dat ze vooral niet moest vergeten een keer in haar leven voor de panoramische schilderijen te gaan staan als Kalme avond over de rivier en Leiebocht bij rustig weer van De Saedeleer.

Edmond deelde met al deze kunstenaars het verlangen naar mystiek leven, de behoefte één te zijn met alles wat leeft, ze hoorden tot eenzelfde geestelijke familie. Ik vertelde Maddi over Edmonds schilderijen en zijn grote liefde voor alles wat leefde, zijn zin voor schoonheid, en zijn gastvrijheid. Hij werd geboren in 1891. In de Eerste Wereldoorlog nam hij als vrijwilliger dienst in het leger en werd gewond in Ramskapelle. Overgebracht naar de andere kant van het Kanaal, naar Wrexham, herstelde hij en richtte raven af in de tuin van het ziekenhuis. Edmond had me een paar dingen verteld. Ontslagen uit het ziekenhuis ging hij naar Wales en ontmoette daar de beeldhouwer George Minne en de schilder Valerius de Saedeleer.

Maddi kende geen van deze mensen. 'Je moet alles vertellen,' zei ze, 'en heel stil zijn verder, je mag niet bewegen.' Ze vond het heerlijk als ik praatte, terwijl zij luisterde en lichtzinnige spelletjes met me deed en me kustte, mijn armen, mijn

borst, mijn buik, benen, ze vond het heerlijk als een spinnende kat over me heen te kruipen terwijl het houtvuur oplaaide en ik verder vertelde over de schimmen die misschien nooit echte mensen in haar leven zouden worden maar die nu in elk geval onze verliefdheid deden oplaaien zoals de beukenstammetjes het vuur.

Marie Minne, dochter van de beeldhouwer George Minne, werd in Wales Edmonds vriendin en vrouw. Ze mochten in de tuin van kasteel Mountsevern wonen. Edmond was toen al aan het tekenen. In 1921 kwamen ze naar Latem maar nog niet naar het landhuis op de Pieters Heide. Dat gebeurde een paar jaar later. Edmond voelde zich aangetrokken tot de schrale zandgrond met aardappel- en roggevelden. Hij kocht een stuk grond door bemiddeling van George Minne die een brief schreef aan burggraaf De Spoelberch, grootgrondbezitter in Latem, die positief bescheid gaf. Edmond plantte duizenden kleine sparren. Hij legde moestuinen en boomgaarden aan. Hij hield van de hei, de dorre aarde, en hij bewerkte graag de grond en was vertrouwd met de bossen en kende houthakkers, jacht-opzieners en snoeiers.

Maddi gleed van me af. Ze maakte zich los van me en ging loom achterover in de kussens liggen: 'Ga door, vertel verder.'

'Ik praat over het verleden.'

'Ga maar gewoon door.'

En zachtjes, bijna fluisterend, alsof het ging om een spannend verhaal, zei ik dat ik veel van de gesprekken met Edmond onthouden had en wist dat vooral de twee oorlogen hem diep hadden getroffen en zijn leven grondig hadden verstoord. Eerst in 14-18, later in 40-45. In mei 1940 vluchtte hij met zijn familie naar Frankrijk, zijn schilderijen en tekeningen gingen opgerold mee. Edmond en zijn vrouw en kinderen hielden zich

schuil voor de Duitsers aan de voet van de Pyreneeën. Ze mochten in een huis wonen dat eigendom was van een kasteelheer voor wie ze houtskool brandden. Ze werkten op het land en gingen op zoek naar wilde honing die ze in holtes van bomen vonden.

‘Wilde honing?’ Maddi keek me aan, kwam omhoog, trok de zalmjurk uit die ze nog steeds aanhad, zij het opgeschort tot aan haar navel. Alleen haar slip, niet veel meer dan een koordje, hield ze aan.

Ik ging met mijn vingers door haar mooie dikke haar. ‘Wilde honing ja, ze hadden weinig geld of middelen maar waren gewend sober te leven en met weinig toe te komen.’ Ik trok wat ik nog aanhad uit en we lagen naast elkaar in de gloed van het rustige vuur en streelden elkaar behoedzaam op gewaagde plekken. Het verhaal stokte. Als wilde bijen tot de nectar werden we naar elkaar toe getrokken. Er was wel veel meer te vertellen maar met Edmond moest ik toegeven dat schoonheid me soms overweldigt, le Beau me tirannise, en ik draaide me naar haar toe en we schoven in elkaars armen, dronken van verliefdheid.

‘Vertel je straks verder over Edmond?’

‘Ja.’

‘Beloof je het?’

3

Ik was de volgende morgen al vroeg buiten. Ik had slecht en weinig geslapen en dacht erover terug te gaan naar Gent omdat het kil was en de lucht betrokken en ook omdat ik het beter vond om Maddi niet meer tegen te komen. Alles wat we nog

zeiden of deden, zou afbreuk doen aan de voorbije nacht. Ze had nog een fles wijn en er was genoeg hout om het vuur gaande te houden. We speelden, stoeiden en hieven het glas. Edmond raakte op de achtergrond. We verdiepten ons alleen nog in elkaar en ik dacht aan alle verrukkingen die ik samen met Maddi had meegemaakt, terwijl ik een goed ontbijt nam met vers gebakken zuurdesembrood en mu-thee en later koffie van klis- en paardenbloemwortel. Jori was in het eethuis met zijn markante kop en levendige borende ogen, zijn borst en rug bedekt met een schapenvel, in het gezelschap van een paar jonge vrouwen aan een grote houten tafel en ik praatte met een paar gasten, Amerikanen, een Japanner, twee Franse jongens en later op de ochtend ging ik vanuit het eethuis naar buiten met de bedoeling naar het dorp Latem te lopen en bij de halte te wachten op een bus naar Gent maar dat was niet nodig. Ik sprak een jongen die ook naar Gent moest met een paar vrienden en ze hadden een auto, ik kon zo instappen. Maddi zou ongetwijfeld nog op één oor liggen dacht ik, maar dat bleek niet zo te zijn want net als in de bus in Gent stapte op het laatste moment een meisje of jonge vrouw in met donkerbruin haar en een groen regenjack met capuchon, een ongelooflijk tafereel, het was hetzelfde meisje. Zij was het. Maddi. Ik zag het nu pas. Met haar zwarte sporttas die ze op haar schoot nam. We zaten naast elkaar achterin zonder iets te zeggen. Alsof we vreemden waren. De jongens praatten in het Engels, grappen, kleine anekdotes, wij zaten bij elkaar als verlegen kinderen. Geen moment keken we elkaar aan en we zeiden geen woord.

In Gent afgezet namen we de trein naar Antwerpen. We hadden een coupé voor onszelf en zaten dicht tegen elkaar aan, nog een beetje kwetsbaar en gevoelig na alle opwinding van de

voorbij nacht, sprakeloos, en ik nog steeds verbaasd dat Maddi op zo'n geheimzinnige manier in mijn leven was gekomen. We keken lang uit het raam zonder te praten. Toen zei Maddi: 'Waar was je gebleven met je verhaal over Edmond?'

'Bij de wilde honing.'

Het woord had een magische kracht en bracht ontspanning. Maddi kwam in beweging en ging op mijn knieën zitten en kustte me op mijn mond. We gingen gewoon door waar we gebleven waren. Het naspel. De nacht die overgaat in de dageraad en de ochtend. Het scabreuze staartje van het liefdesspel dat zolang moest worden gespeeld tot het niet meer kon. De hele treinreis was een langgerekte kus die als een vuur heter werd en iets afzwakte en weer oplaaide. Het was of we ineens in tijdnood waren en alles uit de situatie moesten halen wat nog mogelijk was. Edmond had Maddi in bruikleen gegeven maar het moment zou weldra aanbreken dat ik haar weer moest teruggeven. In Antwerpen stapten we uit de stilstaande trein en paktten elkaar voor het laatst vast. Ik wilde het liefst de kleren van haar mooie volle lichaam scheuren en haar voor iedereen zichtbaar ter plekke schofferen. 'Mijn lief,' zei ze toen we elkaar ten slotte loslieten. We keken elkaar heel even somber aan. Naast elkaar, weer als vreemden, liepen we de stationshal door naar buiten. Een of twee seconden stonden we nog bij elkaar en keken recht voor ons uit naar het verkeer, de terrassen en het gekrioel van de mensen en terwijl ik als aan de grond genageld bleef staan begon Maddi bij me vandaan te lopen, zigzaggend tussen de wandelaars op de Keyserlei. Met veerkrachtige stappen en zonder om te kijken mengde ze zich tussen de mensen en nog zag ik haar en verscheen haar hoofd weer tussen andere hoofden en toen was ik haar kwijt, voor goed, dat wist ik, en ik dacht aan de woorden van Edmond die

vlak voor hij stierf werd gegrepen door de schoonheid van een eenvoudige straatmus die hij liet vangen en bij zich brengen, *je n'ai jamais aussi bien saisi toute la beauté de ce petit oiseau des rues*, nog één keer dook haar hoofd op, het was het laatste wat ik van haar zag want voor mijn steeds waziger ogen kwam een vlies van tranen.

Nieuwsgierig geworden naar meer?
De boeken van Aldus Boek Compagnie
zijn verkrijgbaar via de boekhandel en via
www.aldusboekcompagnie.nl

U las een leesfragment van *Mochten alle mensen*,
te verschijnen in 2023.